Написав Анастасія Грібанова
Понеділок, 25 листопада 2013, 14:50

Джерело: ВВС Україна

В інтерв'ю ВВС Україна журналіст, телеведучий та письменник Юрій Макаров, чия книга "За чверть десята" увійшла до довгого списку Книги року ВВС-2013, говорив про негативну "спадщину совка", про те, чи кожному у житті дається другий шанс, а також з чого треба починати зміни у власному житті. То про що ж розповідає роман "За чверть десята" ?

Юрій Макаров: Перше – це міська повість, сюжетна, з героєм, з початком і з кінцем. Тобто, це жанрова, можливо, це міська проза з елементами чи то фантастики, чи то містики, але та містика має суто службову функцію. Тобто, це не фентезі і тим більше не science fiction.

Друге – це, якщо йдеться про фабулу, то це історія літнього чоловіка, який підбиває попередні підсумки свого життя, більша частина якого відбулася за комунізму. І він розгортає свій, як у Пушкіна, світок і виявляє, що йому там, власне, пишатися нема чим. І що вся його біографія – це історія не вчинків, це історія компромісів, на які він ішов і, в принципі, зраджував, але не так фатально, буквально стукаючи в КДБ, але за великим рахунком зраджував жінок, зраджував друзів, зраджував своє фахове покликання. І нібито він залишився біля розбитого корита.

І звісно, що це зведення рахунків із "совком", який особисто ненавиджу. Я не знаходжу там нічого, за чим можна було б ностальгувати, геть нічого. Навіть ті нібито позитивні якісь моменти. Як то, знаєте, кажуть "безкоштовна медицина". Всі, хто там були, ковтнули цієї безкоштовної медицини. І ще освіта. Так, була освіта, але вона була настільки забруднена від першого до п’ятого курсу марксизмом-ленінізмом. Там, де ішлося про якісь точні знання, то там ще можна було, в принципі, подякувати. Були і школи, була і наука. А якщо ішлося про гуманітарні знання, то всім, хто пройшов через це,

потім довелося перенавчатися.

Кажуть, що люди були добрішими. Щось я не особливо пам'ятаю якоїсь такої доброти порівняно із сьогоднішнім часом. Так, сьогоднішній час тверезіший, але, можливо, просто не було такого тиску обставин, який би змушував людей бути категоричнішими. А там, де ішлося про реальні інтереси, там були такі самі звірячі закони, як і тепер, а, може, ще і гірше. І головне, що всі ці стосунки страшенно розбещували людей, вони їх навчали подвійної моралі, вони їх навчали компромісів, вони їх навчали конформізму. І це настільки безнадійно, що навіть коли кажуть, що от принаймні я був молодим. Та ну її до біса, таку молодість. Так що і в цьому сенсі з моїм героєм ми однодумці.

ВВС Україна: Давайте поговоримо про вашого головного героя. В нього виявляються такі надзвичайні здібності, коли він здатний матеріалізовувати свої чомусь негативні побажання.

Юрій Макаров: Чомусь саме негативні! Позитивні чомусь не здійснюються. Це теж ознака епохи. І не лише тієї епохи. А я би сказав, того Радянського Союзу, який в багатьох відношеннях триває досі. Навіть багато хто з тих людей, які його не застали, несуть в собі цей негативний заряд тієї втоми, тієї зневіри, тієї нерішучості і тієї компромісності.

Спостерігаючи за собою і за своїм оточенням, бачу, як часто ми всі, майже без винятку, страшенно дратуємося в тих ситуаціях, коли наш сучасник з тієї ж Польщі або Франції, яку я трохи краще знаю, в кращому разі скаже "От курва!" і пішов собі далі, не витрачаючи цю жовч свою, цей свій негатив. Те саме з французами. А решту часу він намагається все ж таки бути позитивним, можливо, тому, що його навчили так, а можливо, тому що це вже загальна така мелодія життя.

А у нас весь час, навіть на вулиці, ви мабуть чули не менше за мене, як людина каже: "Мєня ето бєсіт!!!" А що її, виявляється, "бэсіт"? Якісь такі побутові дрібнички, на які взагалі не варто звертати уваги. І це означає, що людина замість того, щоб кардинально щось змінювати в своєму житті, бере ось в такий спосіб індульгенцію на нічого нероблення. І це звідти, це – з Радянського Союзу. Вся ця сума негативу "Мєня ето бєсіт", це звідти, з неможливості щось змінити і зі звички нічого не міняти.

У випадку з моїм героєм виявляється, що він все ж таки здатен, завдяки цієї звичці до саморефлексії, цей імпульс опанувати і усвідомити не просто свою відповідальність, а усвідомити, що ну не варто. Коли ти аж так вже дратуєшся, ти насправді руйнуєш себе. Так що замість того, щоб трощити навколо себе всю країну, краще все-таки розібратися з собою. Це конструктивніше.

ВВС Україна: А ви самі вірите в силу слова? Ваш герой починає змінювати світ навколо себе за допомогою прокльонів. Ви вірите, що слово дійсно є матеріальним і щось може змінити?

Юрій Макаров: Аж уже настільки – ні. Це дуже інтимні речі, коли говорити про свою віру чи релігійність, але я все ж таки онук священика, я виріс у суворо православній родині, і якоюсь мірою це дало мені щеплення від такого надмірного захоплення. Я намагаюсь все ж таки опановувати світ більш-менш раціональними інструментами.

ВВС Україна: Ваш герой обирає для себе метод боротьби з тим, що йому не подобається, за допомогою прокльонів. А взагалі чи може такий метод бути дієвим? Чи можливо подолати зло злом і де та межа, де закінчується благородне робінгудство і починається злочин?

Юрій Макаров: Ця межа настає значно швидше, ніж можна собі уявити. Ні, є якісь такі граничні випадки, коли – навіть якщо уявити себе з містики – людині, особливо чоловіку (перепрошую за таку гендерну не політкоректність), треба братися за зброю. От коли на твою землю приходить загарбник або узурпатор, і навіть якщо це безнадійно, навіть якщо ти не маєш жодної перспективи, навіть якщо це страшенно не раціонально, все одно… І це, між іншим, записано в нашому культурному коді.

Після революції і так званої громадянської війни і насправді – назвемо речі своїми іменами – інтервенції 10 років щороку в Центральній Україні тодішній, в тодішніх кордонах відбувалося по кількасот селянських повстань. І це припинилося, власне, після 32-33 років. Голодомор поклав цьому край. Підчас війни, після війни практично майже 10 років ішла партизанка на західних землях. Людям, звісно, постфактум можна приписувати певні ідеологічні і політичні якісь цілі, але я думаю, що більшість із цих людей ішли не тому, що вони собі уявляли в своєму ідеалі єдину соборну Україну, а просто тому, що зачепило їхню гідність, і вони не могли діяти інакше. І це нормальна реакція нормальної здорової людини із почуттям гідності.

ВВС Україна: Ваш герой має радянське минуле, і ось він зустрічається з юною леді, яка є представницею іншого покоління, що не знало "совку". Як ви вважаєте, чи є майбутнє у цих поколінь разом, і яким би воно виглядало?

Юрій Макаров: Знаєте, якби це було для того, щоб пожвавити сюжет, внести сюди якусь ліричну нотку – таку любовну чи навіть еротичну інтригу туди підпустити, - то це було б одне, але насправді я такі ситуації спостерігав у своєму житті. Я бачив такі ситуації, які тривали, коли дуже дорослий чоловік і дуже молода жінка починали разом жити. Інколи це закінчувалося досить швидко. Інколи це тривало решту життя, яке їм відведено, і це були такі досить гармонійні союзи. Тобто, щоразу це залежить від окремого, індивідуального випадку. У мене відкритий фінал. Я сам не знаю, що з цього роману вийде. Може, через місяць вони набриднуть одне одному, а може, вони будуть жити ще довго-довго, доки не настане опівніч.

ВВС Україна: Ще у вашому романі зачепила фраза про те, що для деяких людей ненависть є ознакою того, що вони ще живі. А на вашу думку, що є ознакою того, що людина живе?

Юрій Макаров: Як? Навпаки – любов. Це звучить страшенно банально. Я усвідомлюю, як це може сприйнятись, але любов в усіх її вимірах – від власне кохання між чоловіком і жінкою до просто любові як готовності ділитись своїм життям, вкладати своє життя в когось іншого, а не замикатися на собі і не жаліти себе – це і є доказом того, що людина жива.

ВВС Україна: Яким ви бачите читача своєї книжки?

Юрій Макаров: За великим рахунком, будь яка людина, яка має звичку читати, тобто, має потребу в тому, щоби живитися ще чиїмись почуттями чи чиїмись думками, це вже, в принципі, достатньо.

ВВС Україна: А от Ви самі яку останню книжку прочитали?

Юрій Макаров: Я от буквально днями закінчив. Є така київська поетка Катя Бабкіна, цілком відома в певних поетичних колах в літературному середовищі. Зовсім молода. До речі, вона є в лонг-листі премії ВВС. Вона написала свій перший роман "Соня". Можливо, він не досконалий з точки зору літературної майстерності, але за загальною своєю інтонацією, за енергетикою, за сюжетом і за тим колом героїв, яких вона описує, це настільки свіже – і я вчергове переконуюсь, що ми ще не до кінця усвідомлюємо потенціал сучасної молодої української літератури.

З Юрієм Макаровим спілкувалася Анастасія Грібанова.